

PRZEDMOWA{PRIVATE }

Publikacja zawiera wyniki Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r. dotyczące pozarolniczej działalności gospodarczej prowadzonej przez użytkowników gospodarstw rolnych lub przez osoby dorosłe pozostające we wspólnym gospodarstwie domowym z użytkownikiem gospodarstwa rolnego.

Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego zostały przedstawione w zbiorczym rozliczeniu dla kraju, w tym dla gospodarstw indywidualnych oraz według województw. Dokonano szczegółowej analizy rozkładu gospodarstw pod względem badanych cech według grup obszarowych użytków rolnych oraz rodzaju podejmowanej działalności pozarolniczej.

Publikacja składa się z uwag metodycznych, uwag ogólnych ilustrowanych wykresami i części tabelarycznej. W uwagach metodycznych omówiono podstawowe zasady, definicje i pojęcia obowiązujące w Powszechnym Spisie Rolnym 2002 r. W uwagach ogólnych przedstawiono analizę uzyskanych wyników z zakresu działalności pozarolniczej podejmowanej przez użytkowników gospodarstw rolnych lub osoby dorosłe pozostające we wspólnym gospodarstwie domowym z użytkownikiem gospodarstwa rolnego na tle danych z poprzedniego Powszechnego Spisu Rolnego w 1996 r., zaprezentowano skalę i koncentrację pozarolniczej działalności gospodarczej gospodarstw rolnych oraz strukturę gospodarstw rolnych według realizowanej pozarolniczej działalności gospodarczej.

Główny Urząd Statystyczny składa podziękowanie wszystkim osobom i instytucjom uczestniczącym w przygotowywaniu i przeprowadzeniu Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r.

Tadeusz Toczyński
Generalny Komisarz Spisowy
Prezes Głównego Urzędu Statystycznego

Warszawa, listopad 2003 r.

UWAGI OGÓLNE

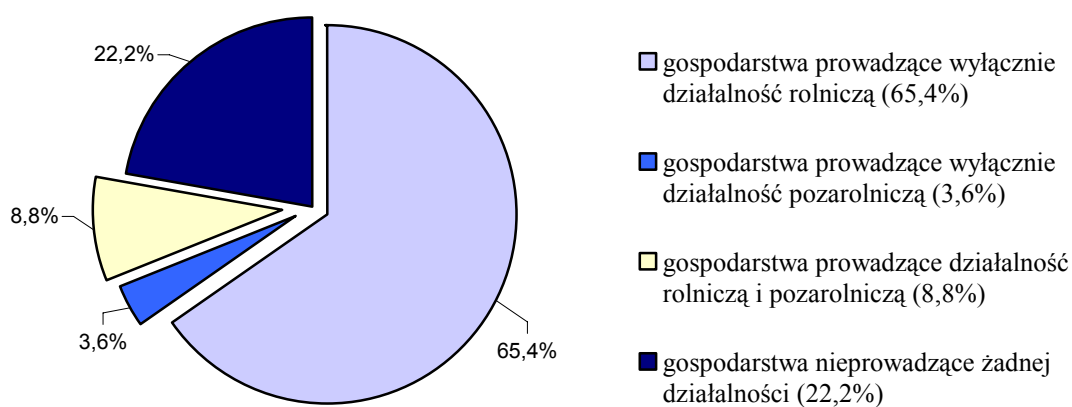
1. Skala i koncentracja pozarolniczej działalności gospodarstw rolnych

Powszechny Spis Rolny w maju 2002 r. wykazał, że **działalność gospodarczą** na rachunek własny (rolniczą i/lub pozarolniczą) prowadziło **2281,6 tys.** gospodarstw rolnych, tj. **77,8% ogółu**, z tego 2280,4 tys. gospodarstw sektora prywatnego oraz 1,2 tys. należących do sektora publicznego (w niniejszym opracowaniu pod pojęciem "Gospodarstwa prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą" należy każdorazowo rozumieć gospodarstwa rolne, których użytkownicy lub osoby dorosłe pozostające we wspólnym gospodarstwie domowym z użytkownikiem, prowadzą działalność pozarolniczą na własny rachunek).

Użytkownicy pozostałych gospodarstw rolnych - **651,6 tys. (22,2% ogółu)** - zgodnie z uzyskanymi od nich informacjami, **nie prowadzili działalności rolniczej**, tzn. odłogowali całą posiadaną powierzchnię użytków rolnych i w momencie spisu nie mieli na stanie zwierząt gospodarskich **oraz jednocześnie nie potwierdzili prowadzenia działalności pozarolniczej**, a źródłem ich dochodów były m.in. renty, emerytury lub praca najemna.

Gospodarstw, których użytkownicy, obok realizowanej działalności rolniczej prowadzili dodatkowo działalność pozarolniczą lub podjęli działalność pozarolniczą na własny rachunek przy zawieszonej czasowo lub zaniechanej działalności rolniczej, było **363,4 tys.**, tj. **12,4% ogółu** spisanych gospodarstw.

Wykres 1. Struktura gospodarstw według prowadzonej działalności gospodarczej w 2002 r.

Wśród podmiotów realizujących działalność pozarolniczą - gospodarstw należących do sektora prywatnego było **362,6 tys.**, tj. **99,8% ogółu**, w tym gospodarstw indywidualnych było 360,7 tys. (99,2% ogółu spisanych). Gospodarstw prowadzących działalność pozarolniczą w ramach sektora publicznego było **0,8 tys.**, tj. **0,2% ogółu spisanych**, w tym podmiotów stanowiących własność państwową było 0,7 tys.

Z ogólnej liczby gospodarstw rolnych, które w maju 2002 r. deklarowały prowadzenie działalności pozarolniczej - 104,0 tys. (tj. 28,6%) realizowało tę działalność przy czasowo zawieszanej lub zaniechanej rolniczej działalności gospodarczej, a 259,4 tys. jednostek prowadziło jednocześnie działalność rolniczą jak i pozarolniczą.

Tabl. 1. Liczba gospodarstw rolnych prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą w 1996 r. i 2002 r.

Lata	Liczba gospodarstw razem	Grupy obszarowe użytków rolnych w hektarach						
		do 1	1 - 5	5 - 10	10 - 15	15 - 20	20 - 50	50 ha i więcej
Liczba gospodarstw prowadzących działalność pozarolniczą								
1996	248955	97920	93005	29890	11933	5555	6695	3957
2002	363414	108423	158092	50856	19884	8963	11761	5435
W odsetkach gospodarstw rolnych ogółem								
1996	8,1	9,6	8,2	5,7	5,5	6,2	8,8	31,2
2002	12,4	11,1	13,8	11,9	10,9	10,7	12,3	27,4

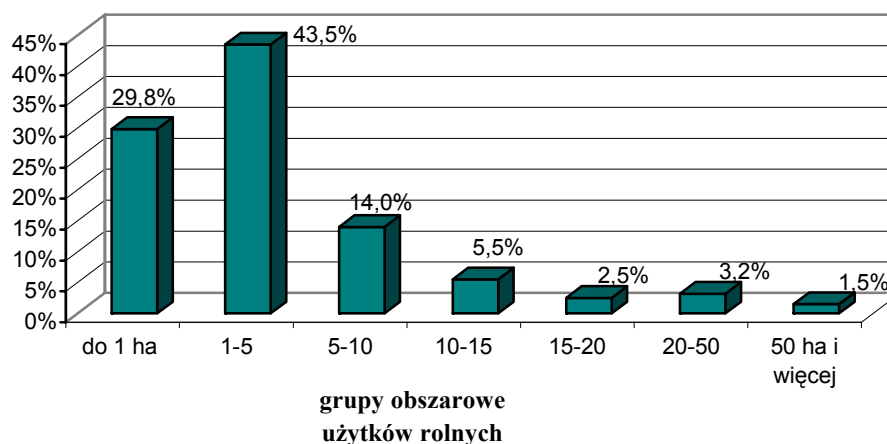
W porównaniu z wynikami Powszechnego Spisu Rolnego 1996 r., liczba gospodarstw rolnych prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą wzrosła z 249,0 tys. w 1996 r. do 363,4 tys. w 2002 r., tj. o 46,0%. Udział gospodarstw rolnych, które deklarowały prowadzenie działalności pozarolniczej, w ogólnej liczbie spisanych gospodarstw rolnych wzrósł w ciągu 6 lat o 4,3 pkt. W ujęciu według grup obszarowych powierzchni użytków rolnych wzrost udziału gospodarstw z działalnością pozarolniczą miał miejsce we wszystkich wyszczególnionych grupach obszarowych poza grupą podmiotów największych obszarowo (tj. o powierzchni użytków rolnych 50 ha i więcej), gdzie odnotowano spadek o 3,8 pkt.

Wyniki spisu w 2002 r. wykazały, że zdecydowana większość, 338,9 tys. (tj. 93,2%), wszystkich gospodarstw deklarujących prowadzenie działalności pozarolniczej podejmowała działalność wyłącznie w obrębie jednej z wyodrębnionych sekcji działalności pozarolniczej, 6,2% podmiotów prowadziło działalność jednocześnie w obrębie dwóch sekcji działalności pozarolniczej, a 0,6% - jednocześnie w obrębie trzech i więcej sekcji działalności.

Gospodarstwa rolne, które **podjęły działalność pozarolniczą wyłącznie w ramach jednej z wyodrębnionych sekcji działalności pozarolniczej**, najczęściej prowadziły, podobnie jak w 1996 r., działalność związaną z handlem detalicznym i hurtowym i stanowiły 19,5% ogółu podmiotów deklarujących prowadzenie działalności pozarolniczej (w 1996 r. - 37,8%). Przetwórstwem przemysłowym (d. działalność produkcyjna) zajmowało się 17,8% jednostek prowadzących działalność pozarolniczą (w 1996 r. - 15,1%), budownictwem - 5,1% (w 1996 r. - 10,4%), a transportem i magazynowaniem - 4,8% (w 1996 r. - 9,0%).

Wśród ogółu spisanych gospodarstw rolnych, które zgłosiły prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej - 29,8% stanowiły gospodarstwa rolne o powierzchni użytków rolnych do 1,0 ha włącznie (w 1996 r. - 39,3%), przy czym najczęściej dodatkową działalność podejmowały podmioty o areale użytków rolnych od 0,2 do 1,0 ha (22,9%). Gospodarstwa rolne o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha użytków rolnych, prowadzące działalność pozarolniczą, stanowiły 70,2% (w 1996 r. - 60,7%) wszystkich deklarujących prowadzenie takiej działalności i najczęściej działalność pozarolniczą podejmowały podmioty w grupie obszarowej 1-2 ha użytków rolnych (20,1%).

Wykres 2. Struktura gospodarstw rolnych prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą według grup obszarowych użytków rolnych

Spośród wszystkich gospodarstw rolnych realizujących pozarolniczą działalność gospodarczą największy odsetek - 49,0% (w 1996 r. - 51,0%) zlokalizowany był na terenie

gmin wiejskich, 27,5% (w 1996 r. - 29,1%) podmiotów leżało w gminach miejsko-wiejskich, a 23,5% (w 1996 r. - 19,9%) - w gminach miejskich, przy czym najczęściej działalność pozarolniczą podejmowały gospodarstwa rolne położone na terenie miast o liczbie mieszkańców powyżej 20 tysięcy - 20,4% (w 1996 r. - 16,3%).

Podmioty podejmujące działalność pozarolniczą wyłącznie w ramach jednej sekcji działalności na terenie miast, niezależnie od wielkości miast pod względem liczby mieszkańców, prowadziły przede wszystkim działalność związaną z handlem (17,4%), przetwórstwem przemysłowym (8,4%), budownictwem (4,0%) oraz transportem i magazynowaniem (4,0%).

Informacje, o których mowa wyżej, w odniesieniu do sektora prywatnego, w tym do gospodarstw indywidualnych były bardzo zbliżone do notowanych dla całego rolnictwa.

Gospodarstwa rolne należące do sektora publicznego częściej niż gospodarstwa sektora prywatnego podejmowały pozarolniczą działalność jednocześnie w obrębie więcej niż jednej sekcji działalności pozarolniczej - 27,7% (w 1996 r. - 25,0%) ogółu podmiotów prowadzących działalność pozarolniczą w sektorze publicznym, w tym 10,7% (w 1996 r. - 6,6%) jednostek prowadziło pozarolniczą działalność w obrębie trzech i więcej sekcji.

Spośród gospodarstw sektora publicznego, które prowadziły działalność pozarolniczą wyłącznie w ramach jednej sekcji działalności pozarolniczej, podmioty najczęściej wskazywały działalność związaną z leśnictwem i łowiectwem (39,0% ogółu gospodarstw sektora publicznego, prowadzących działalność pozarolniczą) oraz wynajmem maszyn, sprzętu i obsługą nieruchomości (5,6%).

W sektorze publicznym działalność pozarolniczą podejmowały głównie gospodarstwa duże obszarowo, o powierzchni użytków rolnych powyżej 50 ha (76,0% wszystkich prowadzących tę działalność). Największy odsetek jednostek tego sektora własnościowego, prowadzących działalność pozarolniczą, zlokalizowany był głównie na terenie gmin miejsko-wiejskich (37,7%) i wiejskich (36,4%), a wśród gospodarstw leżących na terenie gmin miejskich (25,9%), najczęściej działalność dodatkową podejmowały jednostki położone na obszarze miast o liczbie mieszkańców powyżej 20 tysięcy (83,6%).

2. Charakterystyka gospodarstw rolnych prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą

W maju 2002 r. z ogółu badanych gospodarstw rolnych pogrupowanych według celu produkcji rolniczej:

- **25,8%** (w 1996 r. - 7,4%) - **nie prowadziło rolniczej działalności gospodarczej** (tj. nie miało zasiewów, pogłównia zwierząt, cała powierzchnia użytków rolnych była odlogowana, a wartość produkcji rolniczej sprzedanej = 0),
- **15,1%** (w 1996 r. - 30,0%) - produkcję rolniczą realizowało **wyłącznie na własne potrzeby**,
- **27,0%** (w 1996 r. - 26,4%) - produkcję rolniczą realizowało **głównie na własne potrzeby**,
- **32,2%** (w 1996 r. - 31,0%) - produkcję tę przeznaczało **głównie na sprzedaż**.

W odniesieniu do podmiotów prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, struktura gospodarstw według celu produkcji rolniczej przedstawiała się następująco:

- **28,6%** (w 1996 r. - 16,1%) - **nie prowadziło rolniczej działalności gospodarczej**,
- **13,9%** (w 1996 r. - 30,7%) - produkcję rolniczą realizowało **wyłącznie na własne potrzeby**,
- **26,0%** (w 1996 r. - 21,8%) - produkcję rolniczą realizowało **głównie na własne potrzeby**,
- **31,5%** (w 1996 r. - 25,2%) - produkcję tę przeznaczało **głównie na sprzedaż**.

Struktura gospodarstw prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą z uwagi na cel produkcji rolniczej zmieniała się w zależności od rodzaju realizowanej działalności pozarolniczej. O ile wśród gospodarstw realizujących pozarolniczą działalność z zakresu rybactwa śródlądowego, jednostek nie prowadzących jednocześnie produkcji rolniczej było 5,8%, a prowadzących produkcję rolniczą głównie w celu jej rynkowej sprzedaży - 55,9%, to wśród podmiotów deklarujących prowadzenie działalności pozarolniczej związanej z budownictwem - gospodarstw nie prowadzących produkcji rolniczej było - 31,3%, a realizujących produkcję rolniczą głównie w celu jej rynkowej sprzedaży - 25,5%.

Wśród wszystkich spisanych podmiotów nie prowadzących produkcji rolniczej (755,6 tys.) - 13,8% podjęło działalność pozarolniczą na rachunek własny, a spośród gospodarstw prowadzących produkcję rolniczą głównie na sprzedaż, czyli gospodarstw towarowych - 12,1% deklarowało prowadzenie dodatkowo działalności pozarolniczej.

Niezależnie od celu prowadzonej produkcji rolniczej, gospodarstwa podejmowały przede wszystkim działalność pozarolniczą z zakresu handlu oraz przetwórstwa przemysłowego.

Struktura gospodarstw rolnych według celu produkcji rolniczej w odniesieniu do podmiotów należących do sektora prywatnego była bardzo zbliżona do wielkości zarejestrowanych dla całego rolnictwa.

W sektorze publicznym, struktura spisanych gospodarstw według celu produkcji rolniczej zasadniczo różniła się od notowanej dla całego rolnictwa:

- 33,9% (w 1996 r. - 32,0%) - nie prowadziło rolniczej działalności gospodarczej,
- 18,5% (w 1996 r. - 6,1%) - produkcję rolniczą realizowało wyłącznie na własne potrzeby,
- 5,0% (w 1996 r. - 12,7%) - produkcję rolniczą realizowało głównie na własne potrzeby,
- 42,6% (w 1996 r. - 49,2%) - produkcję tę przeznaczało głównie na sprzedaż.

Dla jednostek sektora publicznego, prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, struktura gospodarstw według celu produkcji rolniczej przedstawiała się następująco:

- 43,8% (w 1996 r. - 46,6%) - nie prowadziło rolniczej działalności gospodarczej,
- 21,4% (w 1996 r. - 4,1%) - produkcję rolniczą realizowało wyłącznie na własne potrzeby
- 2,3% (w 1996 r. - 10,9%) - produkcję rolniczą realizowało głównie na własne potrzeby,
- 32,5% (w 1996 r. - 38,4%) - produkcję tę przeznaczało głównie na sprzedaż.

Przeciętnie w kraju - 65,1% ogółu podmiotów należących do sektora publicznego podejmowało pozarolniczą działalność gospodarczą. Odsetek ten znacząco wzrastał (do poziomu 84,1%) w odniesieniu do gospodarstw nie prowadzących produkcji rolniczej, a dla gospodarstw prowadzących produkcję rolniczą głównie na własne potrzeby oraz głównie na sprzedaż był niższy od notowanego średnio w kraju dla tego sektora własnościowego i wynosił odpowiednio 30,2% i 49,6%. Jednostki sektora publicznego najczęściej podejmowały pozarolniczą działalność z zakresu leśnictwa.

Wyniki spisu w 2002 r. wykazały, że spośród gospodarstw rolnych, uszeregowanych według poziomu wartości rolniczej produkcji sprzedanej, największy odsetek podmiotów realizujących jednocześnie działalność pozarolniczą (16,7%) wystąpił w grupie gospodarstw o najwyższym poziomie wartości rolniczej produkcji sprzedanej, tj. 100 tys. zł i więcej, a

najniższy odsetek (10,9%) w grupie jednostek o przedziale wartości rolniczej produkcji sprzedanej 25-50 tys. zł oraz 50-100 tys. zł.

Struktura gospodarstw rolnych prowadzących działalność pozarolniczą **według deklarowanej wartości rolniczej produkcji sprzedanej** przedstawiała się następująco:

- 45,2% - wykazało wartość rolniczej produkcji sprzedanej poniżej 3 tys. zł,
- 10,6% - 3 - 5 tys. zł,
- 21,2% - 5 - 15 tys. zł,
- 8,4% - 15 - 25 tys. zł,
- 7,1% - 25 - 50 tys. zł,
- 4,1% - 50 - 100 tys. zł,
- 3,4% - 100 tys. zł i więcej.

Struktura gospodarstw rolnych realizujących poszczególne rodzaje działalności pozarolniczej według wyodrębnionych przedziałów wartości rolniczej produkcji sprzedanej była bardzo zbliżona do wykazanej powyżej. Niezależnie od rodzaju prowadzonej działalności pozarolniczej najczęściej podmiotów deklarowało jednocześnie najniższy, tj. poniżej 3 tys. zł, poziom wartości rolniczej produkcji sprzedanej.

W odróżnieniu od gospodarstw sektora prywatnego, w tym gospodarstw indywidualnych, dla których uzyskano informacje bardzo zbliżone do prezentowanych powyżej dla całego rolnictwa, wielkości odnoszące się do jednostek sektora publicznego kształtowały się inaczej.

Pośród spisanych gospodarstw rolnych sektora publicznego, uszeregowanych według deklarowanego poziomu wartości rolniczej produkcji sprzedanej, największy odsetek podmiotów realizujących jednocześnie działalność pozarolniczą (60,3%) wystąpił w grupie gospodarstw o najwyższym poziomie (100 tys. zł i więcej) wartości rolniczej produkcji sprzedanej, a najniższy odsetek (18,2%) odnotowano w grupie jednostek o przedziale wartości rolniczej produkcji sprzedanej 15-25 tys. zł.

Struktura gospodarstw rolnych sektora publicznego prowadzących działalność pozarolniczą według deklarowanej wartości rolniczej produkcji sprzedanej przedstawiała się następująco:

- 6,6% - wykazało wartość rolniczej produkcji sprzedanej poniżej 3 tys. zł,
- 1,7% - 3 - 5 tys. zł,
- 3,1% - 5 - 15 tys. zł,
- 1,4% - 15 - 25 tys. zł,

- 4,2% - 25 -50 tys. zł,
- 9,8% - 50 - 100 tys. zł,
- 73,2% - 100 tys. zł i więcej.

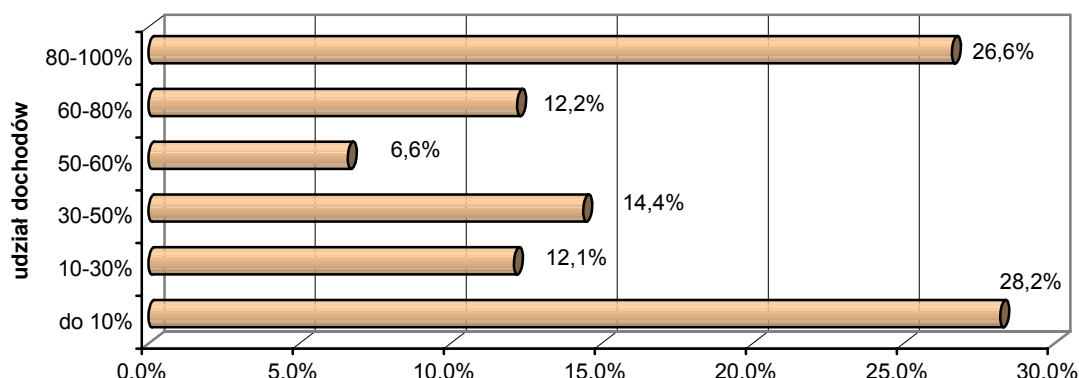
W strukturze gospodarstw sektora publicznego, prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, zdecydowanie największym udziałem (73,2%) charakteryzowały się podmioty wykazujące najwyższą wartość rolniczej produkcji sprzedanej, tj. 100 tys. zł i więcej.

Wśród badanych gospodarstw indywidualnych prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, **pogrupowanych według liczby osób pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym z użytkownikiem gospodarstwa rolnego**, największym udziałem charakteryzowały się gospodarstwa z 4-5 osobami - 47,7% (w 1996 r. - 47,9%), a najmniejszym - gospodarstwa z 10 i więcej osobami - 0,7% (w 1996 r. - 1,0%).

3. Udział dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej w całkowitych dochodach gospodarstwa domowego

W 2002 r. wśród ogółu gospodarstw indywidualnych, które deklarowały uzyskiwanie dochodów z prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej, 30,3% (w 1996 r. - 43,7%) stanowiły gospodarstwa najmniejsze, o powierzchni użytków rolnych poniżej 1 ha, a 69,7% (w 1996 r. - 56,3%) podmioty o powierzchni powyżej 1 ha, w tym najliczniej (43,8%) reprezentowana była grupa gospodarstw o powierzchni użytków rolnych 1-5 ha. Przy jednoczesnym uwzględnieniu powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach oraz poziomu udziału uzyskiwanych dochodów z działalności pozarolniczej w całkowitych dochodach gospodarstwa domowego, rozkład odpowiedzi był bardzo zbliżony.

Wykres 3. Struktura gospodarstw indywidualnych uzyskujących dochody z działalności pozarolniczej według udziału tych dochodów w łącznych dochodach gospodarstwa domowego

Przeciętnie w kraju, w ogólnej liczbie gospodarstw indywidualnych uzyskujących dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej - najwyższym udziałem charakteryzowały się podmioty, dla których dochody z pozarolniczej działalności nie przekraczały 10% oraz gospodarstwa, w których dochody te stanowiły 80-100% łącznych dochodów ich gospodarstwa domowego (odpowiednio 28,2% i 26,6%). Najniższy udział (6,6%) miały gospodarstwa, dla których dochody z działalności pozarolniczej stanowiły 50-60% łącznych dochodów gospodarstwa domowego. Rozkład odpowiedzi zmieniał się w zależności od wielkości badanego gospodarstwa. O ile w grupie gospodarstw najmniejszych (gospodarstwa indywidualne o powierzchni użytków rolnych od 0,1 do 1 ha włącznie oraz gospodarstwa właścicieli zwierząt nie posiadające użytków rolnych lub o powierzchni użytków rolnych do 0,1 ha) najliczniej występowały te, dla których uzyskiwane dochody z prowadzonej pozarolniczej działalności stanowiły ponad 80% całkowitych dochodów ich gospodarstwa domowego – 33,3%, to w grupie gospodarstw o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha największym udziałem (30,8%) charakteryzowały się podmioty, dla których dochody z pozarolniczej działalności nie przekraczały 10% łącznych dochodów ich gospodarstwa domowego.

W strukturze gospodarstw indywidualnych, uzyskujących dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej - 30,7% (w 1996 r. - 17,1%) nie prowadziło w ogóle produkcji rolniczej, 13,5% (w 1996 r. - 33,1%) realizowało produkcję rolniczą wyłącznie na własne potrzeby, 25,4% (w 1996 r. - 21,4%) - głównie na własne potrzeby, a 30,4% (w 1996 r. - 22,5%) - głównie na sprzedaż. Wraz ze wzrostem skali udziału dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej w całkowitych dochodach gospodarstwa domowego, zmieniała się struktura

gospodarstw pogrupowanych według celu produkcji rolniczej. O ile w grupie gospodarstw o udziale dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekraczającej 10% całkowitych dochodów ich gospodarstwa domowego przeważały podmioty prowadzące produkcję głównie na sprzedaż (42,7%), a gospodarstwa nie prowadzące produkcji rolniczej stanowiły tylko 12,0%, to w grupie o najwyższym udziale dochodów z działalności pozarolniczej w całkowitych dochodach gospodarstwa domowego (80-100%), gospodarstwa nie prowadzące produkcji rolniczej stanowiły aż 53,0%, a prowadzące produkcję rolniczą głównie w celu rynkowej sprzedaży - tylko 9,3%.

Wśród gospodarstw indywidualnych nie prowadzących produkcji rolniczej ale deklarujących uzyskiwanie dochodów z podjętej pozarolniczej działalności gospodarczej, blisko 46% stanowiły podmioty, dla których uzyskiwany dochód stanowił ponad 80% całkowitych dochodów ich gospodarstwa domowego. W strukturze gospodarstw prowadzących produkcję rolniczą głównie na sprzedaż i deklarujących uzyskiwanie dochodów z jednocześnie realizowanej pozarolniczej działalności gospodarczej najwięcej było podmiotów (39,6%), dla których dochód uzyskiwany z dodatkowo prowadzonej pozarolniczej działalności nie przekraczał 10% całkowitych dochodów ich gospodarstwa domowego.

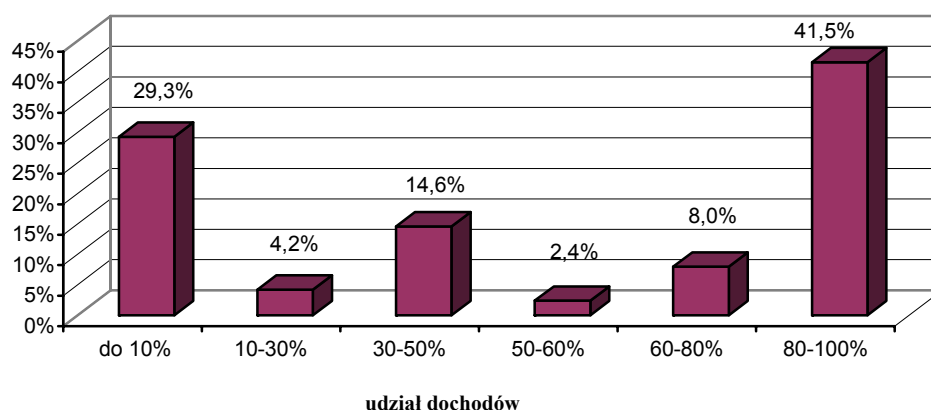
Wyniki spisu w 2002 r. wykazały, że przeciętnie w kraju aż 45,5% gospodarstw indywidualnych uzyskujących dochody z dodatkowo podjętej pozarolniczej działalności gospodarczej, deklarowało jednocześnie wartość rolniczej produkcji sprzedanej na poziomie poniżej 3 tys. zł. Odsetek podmiotów charakteryzujących się najniższą wartością rolniczej produkcji sprzedanej znacząco wzrósł w grupie gospodarstw, w których dochody z pozarolniczej działalności stanowiły 80-100% całkowitych dochodów ich gospodarstwa domowego, kształtując się na poziomie 72,3%. Gospodarstwa indywidualne uzyskujące dochody z podjętej działalności pozarolniczej, które deklarowały jednocześnie najwyższy poziom wartości rolniczej produkcji sprzedanej (100 tys. zł i więcej) stanowiły tylko 2,8% i odsetek tych podmiotów wyraźnie się zmniejszał wraz ze wzrostem udziału dochodów z działalności pozarolniczej w łącznych dochodach ich gospodarstwa domowego.

4. Udział dochodów z działalności pozarolniczej w łącznych dochodach z działalności gospodarczej (rolniczej i pozarolniczej)

W 2002 r., w ogólnej liczbie spisanych gospodarstw rolnych uzyskujących dochody z działalności pozarolniczej, najwięcej było jednostek o powierzchni użytków rolnych powyżej 1

ha (70,2%), w tym w grupie obszarowej 1-5 ha użytków rolnych - 43,5%. Gospodarstwa duże obszarowo, o powierzchni powyżej 50 ha użytków rolnych stanowiły tylko 1,5% omawianej zbiorowości, w tym podmioty o areale użytków rolnych 1000 ha i więcej - 0,1%. Podmiotów obszarowo małych, tj. o powierzchni użytków rolnych do 1 ha włącznie deklarujących uzyskiwanie dochodów z działalności pozarolniczej było 29,8%. Udział gospodarstw o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha w większości z wyodrębnionych grup gospodarstw według skali udziału dochodów uzyskiwanych z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej w łącznych dochodach gospodarstwa z działalności gospodarczej, przewyższał znacząco wielkość notowaną przeciętnie dla kraju. W grupie gospodarstw o najwyższym udziale dochodów z działalności pozarolniczej w łącznych dochodach z działalności gospodarczej (powyżej 80%) odsetek gospodarstw o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha spadł do poziomu 56,5%, natomiast zasadniczo zwiększył się udział podmiotów obszarowo najmniejszych (do 43,5%).

Wykres 4. Struktura gospodarstw rolnych uzyskujących dochody z działalności pozarolniczej według udziału tych dochodów w łącznych dochodach z działalności gospodarczej (rolniczej i pozarolniczej)

W strukturze gospodarstw rolnych uzyskujących dochody z działalności pozarolniczej według udziału tych dochodów w łącznych dochodach z działalności gospodarczej, jednostki o najwyższym udziale tych dochodów w łącznych dochodach z działalności gospodarczej (powyżej 80%) stanowiły 41,5% (w 1996 r. - 54,7%). W zależności od wielkości gospodarstw odsetek ten kształtował się na poziomie 60,6% (w 1996 r. - 83,2%) w odniesieniu do podmiotów o powierzchni użytków rolnych do 1 ha włącznie oraz 33,4% (w 1996 r. - 34,5%) - dla gospodarstw powyżej 1 ha użytków rolnych, w tym dla jednostek dużych obszarowo, tj. powyżej 50 ha użytków rolnych - na poziomie 17,3% (w 1996 r. - 14,0%).

Informacje dla gospodarstw rolnych sektora prywatnego, w tym gospodarstw indywidualnych, były niemal identyczne jak prezentowane wyżej dla całego rolnictwa.

W sektorze publicznym, wśród gospodarstw uzyskujących dochody z działalności pozarolniczej, zdecydowanie największy odsetek stanowiły jednostki o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych (97,6%), w tym o areale użytków rolnych powyżej 50 ha i więcej - 75,9%, a w tym o powierzchni użytków rolnych 1000 ha i więcej - 14,7%. Wysoki udział podmiotów o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha utrzymywał się w poszczególnych grupach gospodarstw uszeregowanych według skali udziału dochodów uzyskiwanych z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej w łącznych dochodach gospodarstwa z działalności gospodarczej.

W strukturze jednostek sektora publicznego według udziału dochodów z działalności pozarolniczej w łącznych dochodach z działalności gospodarczej, odsetek gospodarstw deklarujących najniższy udział dochodów, tj. poniżej 10%, wynosił 11,0%, a deklarujących najwyższy udział dochodów (tj. 80-100% łącznych dochodów z działalności gospodarczej) - 50,0%. Rozkład odpowiedzi w ujęciu uwzględniającym także wielkość gospodarstw był zbliżony do notowanego dla tego sektora własnościowego przeciętnie w kraju.

Wśród spisanych gospodarstw rolnych uzyskujących dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej - 28,6% (w 1996 r. - 16,8%) nie prowadziło w ogóle produkcji rolniczej, 13,9% (w 1996 r. - 31,5%) realizowało produkcję rolniczą wyłącznie na własne potrzeby, 26,0% (w 1996 r. - 21,1%) - głównie na własne potrzeby, a 31,5% (w 1996 r. - 24,8%) - głównie na sprzedaż. W grupie gospodarstw o udziale dochodów z pozarolniczej działalności nie przekraczającej 10% łącznych dochodów z działalności gospodarczej przeważały podmioty prowadzące produkcję rolniczą głównie na sprzedaż (49,8%), a gospodarstwa nie prowadzące produkcji rolniczej stanowiły zaledwie 2,5%, natomiast w grupie o najwyższym udziale dochodów z działalności pozarolniczej w łącznych dochodach z działalności gospodarczej (80-100%), jednostki nie prowadzące produkcji rolniczej stanowiły aż 63,1%, a prowadzące produkcję rolniczą głównie w celu rynkowej sprzedaży - tylko 7,4%.

Wśród gospodarstw rolnych nie prowadzących produkcji rolniczej, 91,6% (w 1996 r. - 96,3%) stanowiły podmioty, dla których uzyskiwany dochód z podjętej pozarolniczej działalności stanowił ponad 80% łącznych dochodów z działalności gospodarczej.

W strukturze gospodarstw prowadzących produkcję rolniczą głównie na sprzedaż i deklarujących uzyskiwanie dochodów z jednocześnie realizowanej pozarolniczej działalności gospodarczej, najliczniej (46,4%) występowały podmioty, dla których dochód uzyskiwany z

dodatkowo prowadzonej pozarolniczej działalności stanowił poniżej 10% łącznych dochodów z działalności gospodarczej.

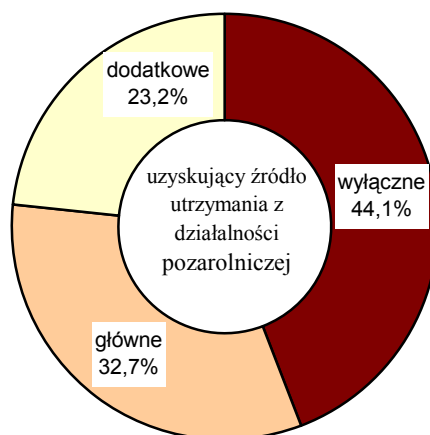
Z ogółu gospodarstw rolnych, które uzyskiwały dochody z realizowanej pozarolniczej działalności gospodarczej, 45,2% (w 1996 r. - 40,8%) deklarowało jednocześnie wartość rolniczej produkcji sprzedanej na poziomie poniżej 3 tys. zł. Najwyższy poziom wartości rolniczej produkcji sprzedanej deklarowało tylko 3,4% badanych gospodarstw. W poszczególnych grupach podmiotów uszeregowanych według poziomu udziału dochodów z działalności pozarolniczej w łącznych dochodach z działalności gospodarczej - odsetek jednostek o najniższej wartości rolniczej produkcji sprzedanej kształtował się od 40,4% w grupie o udziale dochodów z działalności pozarolniczej poniżej 10% do 72,2% w grupie o udziale dochodów powyżej 80%.

W gospodarstwach sektora publicznego rozkład odpowiedzi był wyraźnie inny, bowiem tylko 6,6% (w 1996 r. - 16,4%) jednostek deklarowało wartość rolniczej produkcji sprzedanej na poziomie poniżej 3 tys. zł, natomiast aż 73,2% podmiotów zgłosiło najwyższy poziom (100 tys. zł i więcej) wartości rolniczej produkcji sprzedanej. We wszystkich grupach gospodarstw, uszeregowanych według udziału dochodów z pozarolniczej działalności w łącznych dochodach z działalności gospodarczej, znacząco przeważały jednostki o najwyższym poziomie rolniczej produkcji sprzedanej.

5. Użytkownicy gospodarstw indywidualnych prowadzący działalność pozarolniczą według źródeł utrzymania

Z ogólnej liczby użytkowników gospodarstw indywidualnych - 6,7% (w 1996 r. - 6,1%) uzyskiwało źródło utrzymania z pozarolniczej działalności gospodarczej.

Wykres 5. Użytkownicy gospodarstw indywidualnych według źródeł utrzymania z pozarolniczej działalności gospodarczej

Spośród użytkowników gospodarstw indywidualnych utrzymujących się z prowadzonej pozarolniczej działalności - 44,1% (w 1996 r. - 18,7%) uzyskiwało wyłączne, 32,7% (w 1996 r. - 67,1%) - główne, a 23,2% (w 1996 r. - 14,2%) - dodatkowe źródło utrzymania. W grupie gospodarstw najmniejszych (1 ha i mniej użytków rolnych), użytkownicy, którzy uzyskiwali źródło utrzymania z działalności pozarolniczej, stanowili 6,8%, a wśród nich - 58,5% (w 1996 r. - 26,2%) uzyskiwało wyłączne, 20,5% (w 1996 r. - 63,1%) - główne, 21,0% (w 1996 r. - 11,7%) - dodatkowe źródło utrzymania. W grupie gospodarstw o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha, użytkownicy, którzy uzyskiwali źródło utrzymania z działalności pozarolniczej, stanowili 6,7%, a wśród nich - 36,7% (w 1996 r. - 11%) uzyskiwało wyłączne, 39,0% (w 1996 r. - 71,3%) - główne, 24,3% (w 1996 r. - 17,7%) - dodatkowe źródło utrzymania.

Blisko 34% (w 1996 r. - 50,8%) rolników uzyskujących źródło utrzymania z działalności pozarolniczej użytkowała gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych 1 ha i mniej. Odsetek użytkowników gospodarstw najmniejszych obszarowo, którzy uzyskiwali wyłączne źródło utrzymania z działalności pozarolniczej, był wyższy i wynosił 44,9% (w 1996 r. - 71%). Rolnicy, którzy uzyskiwali główne oraz dodatkowe źródło utrzymania z działalności pozarolniczej, użytkowali w większości gospodarstwa o areale użytków rolnych powyżej 1 ha.

UWAGI METODYCZNE

Wprowadzenie

Dane zawarte w niniejszej publikacji opracowano na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r.

Powszechny Spis Rolny oraz Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań zostały przeprowadzone na terenie całego kraju w dniach od 21 maja do 8 czerwca 2002 r. (według stanu w dniu 20 maja 2002 r. godz. 24.⁰⁰) zgodnie z n/w ustawami podjętymi przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej:

- z dnia 2 grudnia 1999 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2001 r. (Dz. U. z 2000 r., Nr 1, poz. 1) z późniejszą zmianą (Dz. U. z 2000 r., Nr 93, poz. 1026),
- z dnia 9 września 2000 r. o powszechnym spisie rolnym w 2002 r. (Dz. U. z 2000 r., Nr 99, poz. 1072),
- z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 1995 r., Nr 88, poz. 439) z późniejszymi zmianami.

W powyższych aktach prawnych określono termin i zakres tematyczny spisów, zasady organizacji i realizacji prac spisowych, zobowiązanie ludności do udzielania informacji oraz sposób ich zebrania.

Celem Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r. było między innymi:

- zapewnienie podstawowej bazy informacyjnej o gospodarstwach rolnych i związanych z nimi gospodarstwach domowych, koniecznej dla realizacji krajowej, regionalnej i lokalnej polityki rolnej i społecznej na wsi,
- dostarczenie informacji niezbędnych dla finalizowania procesów stowarzyszeniowych z Unią Europejską (UE), jak i zapewnienia podstaw informacyjnych w pierwszych latach członkostwa zgodnie z wymogami UE oraz wykonanie zobowiązań Polski w zakresie dostarczenia informacji dla potrzeb organizacji międzynarodowych (FAO, OECD, EUROSTAT i inne),
- zbudowanie i aktualizacja statystycznych operatów losowania prób do różnotematycznych badań reprezentacyjnych.

Zakres tematyczny Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r. był bardzo obszerny i dotyczył blisko 3 mln gospodarstw rolnych.

Dotychczas przedstawiono wyniki spisu w następujących publikacjach krajowych:

- „Raport gruntów wyników”,
- „Użytkowanie gruntów, powierzchnia zasiewów i pogłowie zwierząt gospodarskich”,
- „Zwierzęta gospodarskie”,
- „Użytkowanie gruntów i ich jakość”,
- „Uprawy rolne”,
- „Uprawy ogrodnicze”,
- „Budynki i infrastruktura techniczna w gospodarstwach rolnych”,
- „Ciągniki, maszyny i inne środki transportu w gospodarstwach rolnych”.

Kolejne publikacje krajowe prezentujące wyniki spisu ukażą się pod następującymi tytułami:

- „Systematyka i charakterystyka gospodarstw rolnych”,
- „Wybrane elementy sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych”,
- „Przemiany agrarne”,
- „Metodologia Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r.”,
- „Rolnictwo na terenach górskich i terenach o słabych warunkach glebowych”,
- „Cele produkcji w gospodarstwach rolnych”,
- „Charakterystyka gospodarstw prowadzących rachunkowość rolną”,
- „Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych”

oraz w publikacjach szczebla wojewódzkiego:

- „Użytkowanie gruntów, powierzchnia zasiewów i pogłowie zwierząt gospodarskich”,
- „Budynki i wyposażenie techniczne gospodarstw rolnych”,
- „Wybrane elementy sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych”,
- „Systematyka i charakterystyka gospodarstw rolnych”,
- „Cele produkcji w gospodarstwach rolnych”.

Planuje się również opracowanie publikacji dla szczebla gminnego w formie zestawu tablic zawierających informacje o gospodarstwach rolnych na terenie gminy, o możliwościach produkcyjnych gospodarstw rolnych, o skali upraw rolnych i ogrodniczych, o pogłowie zwierząt gospodarskich, o źródłach utrzymania gospodarstw domowych, o działalności pozarolniczej itp. oraz o lokacie gminy w województwie dla podstawowych parametrów w rolnictwie.

Ponadto w Bazie Danych Regionalnych (BDR), prowadzonej przez Urząd Statystyczny w Jeleniej Górze, będą zamieszczone informacje ze spisu dla poszczególnych szczebli podziału terytorialnego kraju, tj. województwa, podregionu, powiatu i gminy.

Zakres i tematyka Powszechnego Spisu Rolnego

Powszechnym Spisem Rolnym objęto:

- gospodarstwa indywidualne o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha,
- gospodarstwa indywidualne o powierzchni użytków rolnych od 0,1 do 1 ha włącznie,
- osoby fizyczne będące właścicielami zwierząt gospodarskich, nie posiadające użytków rolnych lub posiadające użytki rolne o powierzchni mniejszej niż 0,1 ha,
- pozostałe gospodarstwa rolne będące w użytkowaniu osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej.

Wykaz gospodarstw indywidualnych powstał w oparciu o statystyczny rejestr podatkowy (system SPGC), który aktualizowany był przez rachmistrzów w czasie obchodu przedspisowego oraz uzupełniany o wykaz właścicieli zwierząt gospodarskich nie posiadających użytków rolnych lub posiadających użytki rolne o powierzchni mniejszej niż 0,1 ha. Kartotekę gospodarstw rolnych będących w użytkowaniu osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej utworzono na podstawie Bazy Jednostek Statystycznych.

Dla gospodarstw rolnych, których użytkownicy odmówili udziału w Powszechnym Spisie Rolnym 2002 r. oraz w przypadkach, gdy kontakt z użytkownikami gospodarstw był niemożliwy, dokonano imputacji danych o gospodarstwie.

Tematyka Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r. została ujęta na formularzach spisowych w następujących działach:

- Powierzchnia gospodarstwa,
- Struktura własnościowa użytków rolnych gospodarstwa,
- Struktura dochodów,
- Działalność gospodarcza,
- Pracujący w indywidualnym gospodarstwie rolnym,
- Powierzchnia zasiewów,

- Powierzchnia inna,
- Pogłowie zwierząt gospodarskich,
- Rozdysponowanie produkcji rolniczej,
- Infrastruktura gospodarstwa,
- Budynki i budowle,
- Magazynowanie w gospodarstwie,
- Nawozy i pestycydy w gospodarstwie,
- Maszyny i urządzenia rolnicze,
- Wybrane wydatki w gospodarstwie.

W ramach spisu w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha zebrano następujące informacje:

1) dane o osobach będących użytkownikami gospodarstw rolnych:

- a) nazwisko i imiona użytkownika gospodarstwa rolnego,
- b) poziom wykształcenia rolniczego użytkownika,
- c) wkład pracy w gospodarstwo rolne w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie
 - liczba godzin przepracowanych w gospodarstwie,

2) o liczbie pracowników najemnych stałych i pracowników dorywczych zatrudnionych w gospodarstwie rolnym,

3) o użytkowaniu gruntów, a w szczególności:

- a) o powierzchni gruntów ogółem, w tym użytków rolnych (gruntów ornych, sadów, łąk gruntów pastwisk trwałych), lasów i gruntów leśnych oraz pozostałych gruntów i nieużytków,
- b) o powierzchni zasiewów głównych upraw,

4) o pogłowie zwierząt gospodarskich według gatunków i grup produkcyjno-użytkowych oraz

liczbie pni pszczelich,

5) o rozdysponowaniu produkcji rolniczej,

6) o budynkach, infrastrukturze i wyposażeniu technicznym gospodarstw, w tym:

- a) rodzaje budynków, budowli i ich powierzchnia,
- b) liczba ciągników rolniczych i innych środków transportowych oraz maszyn rolniczych,
- c) źródła zaopatrzenia w wodę, sposoby odprowadzania ścieków i usuwania śmieci,
- d) wyposażenie w sieć elektryczną i telefon,

- e) rodzaje urządzeń melioracyjnych,
- 7) o stosowaniu nawozów i pestycydach w gospodarstwie w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie,
- 8) o zadłużeniu gospodarstw rolnych,
- 9) o działalności gospodarczej (rolniczej i pozarolniczej) prowadzonej przez użytkownika gospodarstwa rolnego lub osobę dorosłą pozostającą z użytkownikiem we wspólnym gospodarstwie domowym,
- 10) o ważniejszych wydatkach poniesionych w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie, w tym na:
 - a) zakup gruntów,
 - b) budowę lub modernizację budynków,
 - c) powiększenie stada podstawowego,
 - d) zakup ciągników rolniczych i innych środków transportowych oraz maszyn rolniczych.

Informacje o wieku, płci, poziomie wykształcenia ogólnego, głównych i dodatkowych źródłach utrzymania użytkownika i członków jego gospodarstwa domowego, a także osób pracujących wyłącznie lub głównie w gospodarstwach rolnych pozyskano z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, który, jak wspomniano na wstępie, odbył się jednocześnie z Powszechnym Spisem Rolnym 2002 r.

Dla osób fizycznych użytkujących gospodarstwa indywidualne o powierzchni użytków rolnych od 0,1 ha do 1 ha włącznie oraz dla właścicieli zwierząt gospodarskich zebrano w/w informacje, z wyłączeniem tych, o których mowa w pkt. 8 i 10, a w ramach punktów 3b, 6b, i 7 zebrano dane w ograniczonym zakresie tematycznym.

W ramach spisu u osób prawnych i w jednostkach organizacyjnych nie mających osobowości prawnej zebrano informacje, o których mowa w punktach 2-10.

Zgodnie z ustawą z dnia 2 grudnia 1999 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2002 r. (Dz. U. z 2000 r., Nr 1, poz. 1 i Nr 93 poz. 1026) i rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 22 maja 2002 r. w sprawie wylosowanych obwodów objętych spisem kontrolnym (Dz. U. Nr 66, poz. 597) po zakończeniu Powszechnego Spisu Rolnego i Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzono w dniach od 17 do 25 czerwca 2002 r. spis kontrolny w wylosowanych 903 obwodach spisowych, co stanowiło 0,5% ogółu obwodów spisowych.

Ważniejsze definicje, pojęcia spisowe i zasady spisywania

Za gospodarstwo rolne uważa się grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą oraz prawami i obowiązkami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Za gospodarstwo indywidualne uważa się gospodarstwo rolne o powierzchni użytków rolnych od 0,1 ha, będące własnością lub znajdujące się w użytkowaniu osoby fizycznej lub grupy osób.

Za właściciela zwierząt gospodarskich uważa się osobę nie posiadającą użytków rolnych lub posiadającą użytki o powierzchni mniejszej niż 0,10 ha, która ma co najmniej: 1 sztukę bydła lub (i) 5 sztuk trzody chlewnej albo 1 lochę lub (i) 3 sztuki owiec bądź kóz lub (i) 1 konia lub (i) 30 sztuk drobiu lub (i) 5 sztuk samic zwierząt futerkowych (w tym królików) lub (i) 1 pień pszczeleli.

Za użytkownika gospodarstwa indywidualnego uważa się osobę fizyczną lub grupę osób, które faktycznie użytkują grunty, niezależnie od tego, czy są właścicielami, dzierżawcami, czy użytkują je z innego tytułu i niezależnie od tego, czy grunty te są zlokalizowane w jednej, czy w kilku gminach.

Za gospodarstwo domowe użytkownika gospodarstwa rolnego (właściciela zwierząt gospodarskich) uważa się zespół osób mieszkających i utrzymujących się wspólnie, jeżeli wśród nich jest osoba prowadząca gospodarstwo indywidualne (właściciel zwierząt gospodarskich).

Działalność gospodarcza prowadzona przez użytkowników gospodarstw rolnych lub osoby dorosłe pozostające we wspólnym gospodarstwie domowym z użytkownikiem gospodarstwa rolnego

Za działalność gospodarczą (rolniczą i pozarolniczą) uważa się pracę (na rachunek własny) bezpośrednio związaną z prowadzeniem produkcji rolniczej (roślinnej i zwierzęcej) i prowadzeniem gospodarstwa rolnego oraz pracę poza gospodarstwem rolnym (np. własne zakłady przemysłowe, rzemieślnicze, handlowe i usługowe, zatrudniające lub nie zatrudniające pracowników najemnych, także wolne zawody).

Za **dochód całkowity gospodarstwa domowego** uważa się łączne dochody wszystkich osób zamieszkałych wspólnie z użytkownikiem gospodarstwa i utrzymujących się razem z nim z: tytułu prowadzenia działalności gospodarczej (rolniczej i pozarolniczej) oraz z tytułu: pobierania rent i emerytur, zasiłków z pomocy społecznej, zasiłku wychowawczego, alimentów, stypendiów, posiadania lokat kapitałowych, uzyskiwania pomocy zagranicznej, wygranych w grach liczbowych i loteriach itd.

Na potrzeby spisu działalność gospodarczą prowadzoną na własny rachunek przez użytkowników gospodarstw rolnych lub osoby dorosłe pozostające we wspólnym gospodarstwie domowym z użytkownikiem gospodarstwa rolnego pogrupowano w sekcje działalności, wykorzystując kategorie klasyfikacyjne Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD).

W spisie uwzględniono następujące sekcje działalności gospodarczej:

- rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo - (wg PKD sekcja A),
- rybołówstwo i rybactwo - (sekcja B),
- przetwórstwo przemysłowe - (dawniej działalność produkcyjna - sekcja D),
- wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę - (sekcja E),
- budownictwo - (sekcja F),
- handel, hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów mechanicznych - (sekcja G),
- hotele i restauracje (sezonowy wynajem pokoi, agroturystyka) - (sekcja H),
- transport, działalność magazynowa i łączność - (sekcja I),
- obsługa nieruchomości, wynajem maszyn i sprzętu - (sekcja K),
- pozostała działalność - (sekcje C, J, L, M, N, O, P, Q).

W ramach sekcji A „Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo” wyodrębniono w spisie następujące rodzaje działalności:

- działalność rolniczą związaną z uprawą roślin oraz chowem i hodowlą zwierząt,
- działalność usługową związaną z uprawami rolnymi, chowem i hodowlą zwierząt,
- leśnictwo.

W ramach sekcji D „Przetwórstwo przemysłowe” (d. działalność produkcyjna) wyodrębniono następujące rodzaje działalności:

- przetwórstwo produktów rolnych,
- przetwarzanie drewna,
- rękodzieło.

Ważniejsze grupowania i zakres publikowanych danych

Dane spisowe zostały ujęte w dwóch podstawowych formach własności, tj. w sektorze publicznym i prywatnym.

W sektorze prywatnym podstawowymi formami własności są: własność prywatna krajowa (gospodarstwa indywidualne, gospodarstwa spółdzielcze i spółki prywatne), własność zagraniczna i własność mieszana.

Do sektora publicznego zaliczono gospodarstwa własności państwowej (Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych), gospodarstwa będące własnością samorządową (gmin) oraz gospodarstwa stanowiące własność mieszaną (spółki z przewagą mienia państwowego).

W ramach sektora prywatnego dane opracowano dla gospodarstw:

- własności prywatnej krajowej, w tym dla:
- gospodarstw indywidualnych,
- spółdzielni produkcji rolniczej, które obejmują rolnicze spółdzielnie produkcyjne, spółdzielnie kółek rolniczych i inne gospodarstwa spółdzielcze o przeważającej działalności rolniczej,
- własności zagranicznej,
- własności mieszanej.

Gospodarstwa indywidualne obejmują:

- gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha, prowadzone przez rolników na gruntach własnych i niewłasnych,
- gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych od 0,1 ha do 1 ha włącznie użytkowane rolniczo przez osoby prywatne,
- osoby fizyczne będące właścicielami zwierząt gospodarskich, nie posiadające użytków rolnych lub posiadające użytki rolne o powierzchni mniejszej niż 0,1 ha.

W ramach sektora publicznego w publikacji prezentuje się dane dla gospodarstw:

- własności państwowej, w tym gospodarstw skarbowych,
- własności samorządowej,
- własności mieszanej.

W niniejszej publikacji dane z zakresu pozarolniczej działalności gospodarstw rolnych zaprezentowano w przekroju dla całego rolnictwa, w tym dla gospodarstw indywidualnych.

Grupowania gospodarstw według **celu produkcji** dokonano posługując się kryterium wartości sprzedanej produkcji rolniczej. Wyodrębniono następujące grupy gospodarstw:

- nie prowadzące produkcji rolniczej aktualnie, tj. w momencie spisu lub w ostatnich 12 miesiącach przed terminem spisu, niezależnie od deklarowanej jednocześnie wartości sprzedaży,
- produkujące wyłącznie na własne potrzeby, tj. posiadające uprawy rolne i/lub zwierzęta gospodarskie, a jednocześnie nie wykazujące wartości towarowej produkcji rolniczej,
- produkujące głównie na własne potrzeby, tj. wykazujące wartość towarowej produkcji rolniczej poniżej 3 tys. zł,
- produkujące głównie na rynek, tj. deklarujące wartość sprzedaży w wysokości 3 tys. zł i więcej.

Niezależnie od powyższych grupowań - dane Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r. opracowano według grup obszarowych powierzchni użytków rolnych, wyodrębniając następujące grupy: do 1 ha (0,00, 0,01-0,10, 0,10-0,20, 0,20-0,50, 0,50-1,00), 1-2, 2-3, 3-5, 5-7, 7-10, 10-15, 15-20, 20-30, 30-50, 50-100, 100-200, 200-300, 300-500, 500-1000, 1000 ha i więcej.

W tablicach zawierających informacje liczbowe w ujęciu odsetkowym zaprezentowano je z jednym znakiem po przecinku i z uwagi na elektroniczną technikę zaokrągleń mogą one nie sumować się na 100%. Liczby te są poprawne pod względem merytorycznym.

W związku z koniecznością zachowania tajemnicy statystycznej przy opracowywaniu niektórych tablic publikacyjnych dokonano niezbędnej agregacji przekrojów (np. grup obszarowych użytków rolnych, sekcji działalności pozarolniczej, skali sprzedaży produkcji rolniczej) dla których prezentowane były dane statystyczne.